

Nr 709.

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 252, med förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, m. m.*

I proposition nr 252 till årets riksdag har framlagts förslag till förordning angående upphävande av förordningen den 14 december 1951 (nr 795) med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt, m. m.

Den samma dag utfärdade, för beskattningsåren 1952 och 1953 gällande förordningen (nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investeringsavgift) har föredragande departementschefen däremot förklarat sig icke för närvarande vara beredd att föreslå till upphävande.

Båda dessa skatteförfattningar motiverades uteslutande av »sambälls-ekonomiska skäl», vilka återgivas i propositionen dels i den åberopade sakkunnigpromemorian, dels i departementschefens egna uttalanden. Uppmärksammas bör härvid, att den fiskala synpunkten icke på något sätt ställts i förgrunden.

I förhållande till utlandet starkt förbättrade bytesrelationer, en i huvudsak gynnsam produktionsutveckling inom landet, en tendens till nedgång i konsumtionen samt en trots vissa ojämnheter högt uppdriven så kallad vinstkonjunktur, främst inom exportindustrierna, voro enligt departementschefens uppfattning de avgörande reella omständigheter av samhällsekonomisk natur, som påkallade särskilda åtgärder. Dessa borde inordnas i ett komplex av ekonomiskt-politiska ingripanden, framför allt i form av kreditbegränsning, och syfta till att hålla tillbaka en förment benägenhet till överinvesteringar inom industrien och tendens till lagerökningar. Investeringsavgiftens speciella uppgift skulle vara att dämpa den investeringsverksamhet, som finansierades med företagens egna medel.

Mot denna bakgrund måste självfallet frågan om behovet av fortsatt lagstiftning om såväl begränsningar i rätten till nedskrivning av varulager som ock investeringsavgift bedömas, och detta genom en analys av det rådande och det för den närmaste framtiden sannolika konjunkturläget. Att därvid begränsningarna i varulagervärderingen och investeringsavgiften

böra behandlas och betraktas från enahanda utgångspunkter ligger i sakens natur. De ha varit avsedda att utgöra komplement till varandra, och motiveringen för de därom samtidigt utfärdade författningarna har varit en och densamma.

För ett omedelbart avvecklande av begränsningarna i varulagervärderingarna talar emellertid ett särskilt skäl. Den lagerökning som under året inträtt, särskilt inom vissa näringsgrenar, är i stor utsträckning ofrivillig. På grund av växande avsättningssvårigheter ha lagren i och för sig visat en tendens att växa. Därtill kommer att åtskilliga företag medvetet »arbetat på lager» för att kunna undvika alltför omfattande permitteringar av arbetskraft. Bedömningen har då varit den att avsättningssvårigheterna skulle vara av övergående art. Att ingripa mot tendenser av detta slag med speciella skatteåtgärder kan icke ur någon synpunkt vara motiverat.

Näringslivets skattedelegation har i sin i propositionen redovisade underdåniga skrivelse framhållit, att de konjunkturförhållanden och med dem sammanhängande omständigheter, som legat till grund för ifrågavarande författningar, icke längre äro för handen. Detta mera generella konstaterande underbygges av en branschvis genomförd analys, vilken visserligen ger klara antydningar om splittringen i konjunkturbilden men samtidigt visar hur ett kärvare ekonomiskt klimat håller på att breda ut sig och en hårdnande konkurrens sätter in. Speciellt understrykes att våra bytesrelationer till utlandet radikalt försämrats.

Rederinäringens representativa organ ha upprepade gånger hänvisat till den hårdnande konkurrensen om frakterna och till den svenska sjöfartens svårigheter att med sina höga kostnader hävda sig i denna konkurrens.

Utvecklingen sedan mitten av oktober förefaller, i den mån den nu kan överblickas, snarast hava inneburit en ytterligare accentuerad tendens till avmattning. Visserligen har prisutvecklingen för väsentliga svenska produkter i viss mån stabiliserats och inom begränsade sektorer börjat peka uppåt igen, men problemet kostnader—möjliga priser kvarstår generellt sett som en i högsta grad osäker och pressande faktor. Av väsentlig betydelse i detta sammanhang måste de bedömningar av utsikterna för den närmaste framtiden vara, som de ansvariga företagsledningarna göra. Om dessa torde utan överdrift kunna påstås att de äro avvaktande och försiktiga. Vad som nu är bekant om den troliga internationella konjunkturutvecklingen borde i och för sig vara ägnat att skapa en viss tillförsikt. Avgörande ur svensk synpunkt måste emellertid vara vårt näringslivs aktuella möjligheter att utnyttja en stabilare internationell konjunktur. Därvid anmäler sig våra fortfarande relativt sett höga kostnader på ett sådant sätt att företagarevärldens återhållsamma bedömningar framstå som i hög grad motiverade.

Just de samhällsekonomiska överväganden som på sin tid användes som

motiv för de båda här diskuterade skatteåtgärderna borde i nuvarande läge vara tillräckligt skäl för deras samtida och omedelbara avveckling. Konjunkturen är en annan, företagens bedömningar av konjunkturerna likaså. Härtill komma emellertid ytterligare och mera speciella omständigheter.

Sysselsättningsfrågan håller inom betydande delar av näringslivet på att få allt starkare aktualitet. I viss mån hava företag redan sett sig nödsakade att friställa arbetskraft. Inom åtskilliga andra företag sysselsätter man trots sjunkande orderingång fortfarande hela sin personal genom att tillgripa icke omedelbart produktiva arbetsuppgifter. Inom andra åter övervägas olika former av korttidsarbete. Att i ett sådant läge försvåra ofrånkomliga investeringar med en tolvprocentig investeringsavgift kan icke vara välbetänkt. Tvingas företagen att i ökad omfattning permittera arbetskraft och kan denna icke alls eller först efter en betydande övergångstid själv finna ny sysselsättning ställs det allmänna inför omfattande investeringsutgifter, vartill kommer att de nu föreliggande möjligheterna att sysselsätta arbetslösa i allmänna arbeten i praktiken äro högst begränsade.

Särskilt i en splittrad och osäker konjunktur är det av avgörande vikt att näringslivet kan planera på någon sikt med rimlig grad av säkerhet. Att då förskjuta frågan om en så väsentlig faktor som en investeringsavgift till en icke närmare preciserad framtid och att genomföra en »beredskapslag» om begränsningar i rätten att nedskryva lager måste medföra svårigheter och bidra till att öka den allmänna otrygghetskänslan. Rent principiellt är det dessutom icke godtagbart att statsmakterna använda sin beskattningsmakt i syfte att möta eventuellt uppkommande allmänekonomiska situationer om vilka endast mycket allmänt hållna och förhållandevis löst grundade prognoser kunna uppställas. De skattskyldiga kunna hysa berättigade krav på att veta vilka faktiska anspråk som komma att ställas på dem under den näraliggande framtiden.

Vad därefter angår storleken av de investeringar som kunna anses skäliga kan först erinras om långtidsutredningens starka understrykande av de risker som samhällsekonomiskt sett äro förenade med en för stark återhållsamhet i detta avseende och om dess hävdande av den ofrånkomliga nödvändigheten av tillräckliga »produktiva investeringar». Denna nödvändighet har ytterligare markerats av det i vårt land inträdda kostnadsläget och dess konsekvenser ur konkurrenssynpunkt. Uppenbart torde nämligen vara att den huvudsakligen framkomliga vägen till sänkta kostnader och ökad konkurrenskraft går över effektiviseringar och rationaliseringar i produktionen, vilket helt enkelt förutsätter en tillfredsställande investeringstakt.

I viss mån olika meningar synas råda om styrkan i den investeringsbenägenhet som förefinns inom näringslivet. Detta är ingalunda förvånansvärt. Utgår man nämligen uteslutande från de på olika sätt anmälda investerings-

önskemålen måste man komma till ett helt annat resultat än om man betraktar »anmälningarna» som en yttre ram och utgår från att företagsledningarna inom denna endast komma att genomföra de projekt som med hänsyn till läget på marknaden och utsikterna på kortare eller längre sikt förefalla räntabla. Att huvudparten av företagen nu se lönsamheten i tänkta utvidgningar på ett helt annat sätt än bara för något halvår sedan torde vara ett faktum, vilket bland annat bestyrkes av antalet beviljade men ej utnyttjade byggnadstillstånd. Den inom vissa avsnitt tillspetsade högkonjunkturen, som i bland kallats »vinstkonjunkturen», existerar ej längre. Den befanns vara snabbt övergående och betydligt överskattad i vissa prognoser. Det ekonomiska klimatet är ett annat.

Även om inom begränsade områden trots allt en förhållandevis omfattande investeringsvilja skulle vara till finnandes är denna omständighet dock icke något verkligt skäl för en bibehållen investeringsavgift. Avgörande för de faktiskt genomförda investeringarnas troliga volym är nämligen icke endast investeringsviljan utan investeringsförmågan eller med andra ord de finansiella möjligheterna att genomföra uppgjorda projekt. Kreditransoneringen har nu nått en sådan effekt att några risker för en kreditvägen genomförd expansion icke kunna anses föreligga. Likviditetsituationen inom det långt övervägande antalet företag manar till yttersta försiktighet och utgör i kombination med de aktuella konjunkturutsikterna en effektivare broms på varje tendens till överinvesteringar än någon statlig åtgärd. Att under sådana förhållanden bibehålla en särskild avgift på ofrånkomliga investeringar kan endast få kostnadshöjande effekt och därmed efter någon tid leda till levnadskostnadshöjningar.

Vad angår frågan om uttagande av investeringsavgift för beskattningsåret 1952 bör bemärkas, att i den mån ifrågavarande lagstiftning kan ha haft några gagneliga verkningar genom att icke önskvärda investeringar uppskjutits, dessa verkningar givetvis kvarstå oförminskade även om statsmakterna nu besluta, att avgiften icke skall uttagas. Å andra sidan skulle de påtagliga olägenheterna, främst i form av kostnadsfördyring å nödvändiga investeringar samt besvär och merarbete för företag och myndigheter, därigenom elimineras. Man skulle med andra ord genom ett dylikt beslut bibehålla fördelarna men undgå olägenheterna av anordningen. Den statsfinansiella innebörden av ett sådant beslut får — liksom fallet enligt vad finansministern vitsordar är beträffande sloandet av de tillfälliga bestämmelserna om värdering av varulager — anses vara av underordnad betydelse. I annat sammanhang har ju finansministern framhållit, att budgetens balansering icke bör baseras på tillfälliga skatter av förevarande slag.

Några speciella skäl att bibehålla investeringsavgiften för inkomst av jordbruk kunna icke anföras.

Under återopande av vad ovan anförts hemställa vi,
att riksdagen för sin del måtte besluta
dels att avslå det i proposition nr 252 till innevarande
års riksdag framlagda förslaget till förordning med bestäm-
melser om värdering av varulager vid 1954 års taxering till
statlig och kommunal inkomstskatt,
dels ock att upphäva förordningen den 14 december 1951
(nr 794) om särskild avgift vid vissa investeringar (investe-
ringsavgift).

Stockholm den 6 december 1952.

Jarl Hjalmarson.

Em. Birke.

Folke Kyling.

Martin Skoglund.

Elis Håstad.

T. G. v. Seth.

Ernst V. Staxäng.
